

Universitatea Națională de Arte din București

Domeniul fundamental: Arte

Domeniul de doctorat: Arte Plastice și Decorative

Doctorat profesional

REZUMAT – TEZĂ DE DOCTORAT

REPREZENTĂRI ALE SIMBOLULUI *POMUL VIEȚII* ÎN ARTA POPULARĂ DIN OLTENIA

Docotorand: Lidia Petrescu Mărgelu

Coordonator științific: Prof. Univ. Dr. Cosmin Paulescu

București

2021

CUPRINSUL REZUMATULUI TEZEI DE DOCTORAT

CUPRINSUL TEZEI DE DOCTORAT	3
CUVINTE CHEIE	6
REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT	7

CUPRINSUL TEZEI DE DOCTORAT

INTRODUCERE	Error! Bookmark not defined.
Argument	Error! Bookmark not defined.
Metodologia de cercetare	Error! Bookmark not defined.
Structura lucrării	Error! Bookmark not defined.
Cuvinte cheie.....	Error! Bookmark not defined.
CAPITOLUL I CONSIDERAȚII GENERALE CU PRIVIRE LA DEFINIREA SIMBOLISTICĂ A <i>POMULUI VIEȚII</i>	Error! Bookmark not defined.
I. 1 Semn și simbol	Error! Bookmark not defined.
I. 2 Interpretări simbolistice ale <i>Pomului vieții</i>	Error! Bookmark not defined.
I. 3 <i>Pomul vieții</i> – mesaj vizual în Arta populară din Oltenia	Error! Bookmark not defined.
CAPITOLUL II SIMBOLISTICA <i>POMULUI VIEȚII</i> PREZENTĂ ÎN DATINILE ȘI OBICEIURILE OLTENEȘTI	Error! Bookmark not defined.
Bookmark not defined.	
II. 1. Natura, sursă de inspirație prezentă în datinile si obiceiurile tradiționale.	Error! Bookmark not defined.
II. 2. Nașterea	Error! Bookmark not defined.
II. 3. Nunta.....	Error! Bookmark not defined.
II. 4. Moartea.....	Error! Bookmark not defined.
II. 5. Sorcova.....	Error! Bookmark not defined.
II. 6. Sângeorzul.....	Error! Bookmark not defined.
II. 7. Floriile.....	Error! Bookmark not defined.
II. 8. Călușul	Error! Bookmark not defined.
II. 9. Sânzienele	Error! Bookmark not defined.
CAPITOLUL III.....	Error! Bookmark not defined.
EXPRESIVITĂȚI PLASTICE ALE SIMBOLULUI <i>POMUL VIEȚII</i> ÎN ARTA TRADIȚIONALĂ A LEMNULUI DIN OLTENIA	Error! Bookmark not defined.
III. 1 Ornamente ale simbolului <i>Pomul vieții</i> în creștăturile de lemn ..	Error! Bookmark not defined.
III. 2 Tehnici de prelucrare a lemnului în Arta populară din Oltenia ...	Error! Bookmark not defined.
III. 3 Reprezentări plastice ale motivului <i>Pomul vieții</i> în elementele arhitecturale țărănești	Error! Bookmark not defined.
Bookmark not defined.	
III. 4 Prezențe decorative ale <i>Pomului vieții</i> în Biserici, cruci și troițe de lemn ..	Error! Bookmark not defined.
defined.	

III. 5 Expresivități ornamentale ale simbolului <i>Pomul vieții</i> pe Obiectele tradiționale de uz casnic și gospodăresc	Error! Bookmark not defined.
CAPITOLUL IV	Error! Bookmark not defined.
VALENȚE ORNAMENTALE ALE SIMBOLULUI <i>POMUL VIEȚII</i> ÎN ARTA TEXTILĂ POPULARĂ DIN OLTENIA	Error! Bookmark not defined.
IV. 1. Cusături de interior	Error! Bookmark not defined.
IV. 1. a). Ștergarul	Error! Bookmark not defined.
IV. 1. b) Fața de pernă	Error! Bookmark not defined.
IV. 1. c) Fața de masă	Error! Bookmark not defined.
IV. 1. d) Perdeaua	Error! Bookmark not defined.
IV. 2. Țesături de interior	Error! Bookmark not defined.
IV. 2. a) Scoarța	Error! Bookmark not defined.
IV. 2. b) Chilimul	Error! Bookmark not defined.
IV. 2. c) Carpeta	Error! Bookmark not defined.
IV. 2. d) Covorul oltenesc	Error! Bookmark not defined.
IV. 3. Costumul Popular	Error! Bookmark not defined.
CAPITOLUL V	Error! Bookmark not defined.
PREZENȚE ESTETICE ALE SIMBOLULUI <i>POMUL VIEȚII</i> ÎN ALTE DOMENII ALE ARTEI TRADIȚIONALE OLTENEȘTI	Error! Bookmark not defined.
V. 1. Ceramica	Error! Bookmark not defined.
V. 2. Încondeiatul ouălor	Error! Bookmark not defined.
V. 3. Icoane pe sticlă	Error! Bookmark not defined.
CAPITOLUL VI PROIECT PERSONAL	Error! Bookmark not defined.
VI. 1. Aspecte etice implicate în activitatea de creație desfășurată în cadrul proiectului personal	Error! Bookmark not defined.
VI. 2. Concept creativ	Error! Bookmark not defined.
VI. 3. Etapele de lucru parcurse în activitatea de creație	Error! Bookmark not defined.
VL. 4 Prezența motivului <i>Pomul vieții</i> , în Arta populară din Oltenia - Sursă de inspirație în creația personală	Error! Bookmark not defined.
VI. 5. De la idee la lucrare artistică. Simbolistica compoziției	Error! Bookmark not defined.
VI. 6. a) Adam și Eva/ Ziua și Noaptea	Error! Bookmark not defined.
VI. 6. b) Anotimp totemic (poliptic)	Error! Bookmark not defined.
VI. 6. c) Cântecul naturii (diptic)	Error! Bookmark not defined.
VI. 6. d) Alte lucrări personale realizate pe tematica <i>Pomului vieții</i> , în perioada doctorală ..	Error! Bookmark not defined.

VI. 7. Tehnică, instrumente și procedee de lucru utilizate în realizarea proiectului personal	Error! Bookmark not defined.
VI.8. Proiecte expoziționale - „Interstil” și „Shape of Dreams”	Error! Bookmark not defined.
CONCLUZIE	Error! Bookmark not defined.
Anexa 1. Abordarea tematică a simbolului <i>Pomul vieții</i> în viziunea artiștilor plastici	Error! Bookmark not defined.
Anexa 2. Artiști naționali (Studiu de caz)	Error! Bookmark not defined.
Ion Nicodim	Error! Bookmark not defined.
Ion Țuculescu	Error! Bookmark not defined.
Anexa 3. Artiști internaționali (Studiu de caz)	Error! Bookmark not defined.
Gustav Klimt	Error! Bookmark not defined.
Frida Kahlo	Error! Bookmark not defined.
Louis Bourgeois	Error! Bookmark not defined.
Anexa 4. Interpretări ale simbolului <i>Pomul vieții</i> în viziunea copiilor – Atelier de lucru cu elevii de la Liceul de Arte „Marin Sorescu” din Craiova.....	Error! Bookmark not defined.
Anexa 5. Pomul cunoașterii	Error! Bookmark not defined.
Anexa 6. Pomul copilăriei.....	Error! Bookmark not defined.
Anexa 7. Prezențe stilistice ale motivului <i>Pomul vieții</i> în alte domenii de creație .	Error! Bookmark not defined.
BIBLIOGRAFIE	Error! Bookmark not defined.
Lista de Ilustratii.....	Error! Bookmark not defined.
REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT	Error! Bookmark not defined.

Cuvinte cheie

Semn și simbol

Pomul vieții

Arta populară

Zona Olteniei

Ornamentică și stilizări

Credințe și obiceiuri

Expresivități plastice

Proiect personal

Creație artistică

Tehnici și materiale

Artiști contemporani

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

Lucrarea de doctorat „Reprezentări ale simbolului *Pomul vieții* în Arta populară din Oltenia”, are ca subiect de analiză reprezentarea vizuală - expunerea narativă, metaforică și simbolică - a motivului fitomorf - *Pomul vieții*, în arta populară din Oltenia. Tema este abordată interdisciplinar, ca un colocviu între artă, religie, folclor și practicile artistice caracteristice artei populare întâlnite în creștăturile de lemn, cusături și țesături, ceramică, încondeiatul ouălor, icoane pe sticlă, datini și obiceiuri.

Multipliat ca formă de cunoaștere și modalitate de însușire, *Pomul vieții* este analizat polimorfic, situat la granița dintre sacru și profan, dintre obiceiuri, mituri și credințe. Motivul *Pomul vieții* este studiat atât ca reper simbolistic cât și ca element artistic prezent în arta modernă și contemporană.

Capacitatea artistică a lucrării prezente, aduce în mod integrator configurații ale studiului teoretic, cu dorința (rolul) de a propune o abordare nouă contemporană a subiectului *Pomul vieții* - concept transpus în credințele proprii și în proiectele de artă realizate în Spațiul Public.

Teza de doctorat „Reprezentări ale simbolului *Pomul vieții* în Arta populară din Oltenia” debutează cu Introducerea, în care sunt incluse: Argumentul, Metodologia cercetării, Structura lucrării și Cuvintele cheie.

Argumentul explică alegerea temei și tipurile de cercetare urmărite, fiind evidențiate utilitatea și necesitatea analizei subiectului propus.

Metodologia de cercetare este prezentată în etape, fiind descrise modalitățile de folosire pentru fiecare metodă.

Structura lucrării este compusă din șase capitole:

1. „Considerații generale cu privire la definirea simbolistică a *Pomului vieții*”
2. „Simbolistica *Pomului vieții* prezentă în datinile și obiceiurile oltenești”
3. „Expresivități plastice ale simbolului *Pomul vieții* în Arta tradițională a lemnului din Oltenia”
4. „Valențele ornamentale ale simbolului *Pomul vieții* în Arta textilă populară din Oltenia”
5. „Prezențe estetice ale simbolului *Pomul vieții* în alte domenii ale Artei tradiționale oltenești”
6. „Proiect personal”

Prezentarea capitolelor este continuată de Concluzii, Anexe, Bibliografie și Lista de ilustrații.

Concluziile insumează rezumativ propriile opinii conturate pentru tendințele expresiei vizuale a simbolisticii *Pomului vieții*, întâlnite în regiunea Olteniei.

Anexele conțin materiale auxiliare, prezentate în titlurile următoare:

Anexa 1: „Abordarea tematică a simbolului *Pomul vieții* în viziunea artiștilor plastici”, Anexa 2: „Artiști naționali (Studiu de caz)”, Anexa 3: „Artiști internaționali”, Anexa 4: „Interpretări ale simbolului *Pomul vieții* în viziunea copiilor – Atelier de lucru cu elevii de la Liceul de Arte „Marin Sorescu” – din Craiova, Anexa 5: „Pomul Cunoașterii”, Anexa 6: „Pomul copilăriei”, Anexa 7: „Prezențe stilistice ale motivului *Pomul vieții* în alte domenii de creație”.

În Bibliografie sunt prezentate sursele informaționale studiate în timpul cercetării, evidențiind în același timp și varietatea surselor și denumirilor teoretice, analizate în studiul propus.

Lista de ilustrații include totalitatea materialelor foto afișate în lucrare, cu specificarea denumirii și localizarea paginii.

Capitolul I: „Considerații generale cu privire la definirea simbolistică a *Pomului vieții*” cuprinde subcapitolul „Semn și simbol”- care debutează cu o analiză terminologică a semnului și simbolului ca aspect general. O analiză sugestivă a semnului fiind cea în care este evidențiată primordialitatea semnului. Acesta s-a născut înaintea cuvântului. El înfățișează transpunerea ideii despre un anumit lucru, într-un fapt real și concret. Iar simbolul este descris ca o emblemă care semnifică ceva profund și esențial. El poate deveni un obiect material, care ilustrează ceva imaterial. Este întâlnit ca simbol al credinței, simbol matematic, fizic, chimic, muzical, dar și ca simbol spiritual sau vegetal. În subcapitolul „Interpretări simbolistice ale *Pomului vieții*”, sunt precizate diferitele sensuri și interpretări ale simbolului studiat.

Analiza pornește de la expunerea de date, clasificări și definiții, ale semnului și simbolului, informații prin care omul a știut să valorifice mesaje descifrate, prin semne, încă din perioade istorice vechi. Trăsătura caracteristică a simbolului este întâlnită în simultaneitatea sensurilor pe care le transmite. *Pomul vieții*, reprezintă conceptul mitologic care include în conținutul lui, întreg cosmosul, figurat sub emblema unui arbore. Este imaginea globală a lumii și a vieții transpusă în formă vegetală.

În capitolul I sunt expuse și însemnări cu privire la motivul *Pomul vieții*, ca prezență vizuală întâlnită în Arta populară oltenească. Regăsit în mai toate domeniile artistice specifice artei populare, *Pomul vieții* este întâlnit în Oltenia îmbrăcând toate cete trei tipuri evidențiate de etnologul Paul Petrescu: tipul traco-dacic, elenistic și iranian.

Capitolul II: „*Simbolistica Pomul vieții*”, prezintă în datinile și obiceiurile oltenești, include următoarele subcapitole: „Natura, sursă de inspirație prezentă în datinile și obiceiurile tradiționale”, „Nașterea”, „Nunta”, „Moartea”, „Sorcova”, „Sângeorzul”, „Floriile”, „Călușul”, „Sânzienele”. Capitolul reliefează importanța naturii în viața omului, conturată într-o permanentă simbioză ce a generat și întreținut continuu obiceiuri ce s-au transformat în datini tradiționale. Sunt prezentate și însemnări cu privire la conexiunile stabilite între miturile, obiceiurile, datinile și credințele practicate în zona Olteniei și simbolul *Pomul vieții* descrise prin ritualuri de trecere care însoțesc prezența umană în cele mai importante momente ale vieții.

Capitolul III: Intitulat „Expresivități plastice ale simbolului *Pomul vieții* în Arta tradițională a lemnului din Oltenia”, este împărțit în cinci subcapitole: „Ornamente ale

simbolului *Pomul vieții* în Crestăturile de lemn”, „Tehnici de prelucrare a lemnului în Arta populară din Oltenia”, „Reprezentări plastice ale motivului *Pomul vieții* în elementele arhitecturale țărănești”, „Prezențe decorative ale *Pomului vieții* în biserici, cruci și troițe de lemn” și „Expresivități ornamentale ale simbolului *Pomul vieții* în Obiectele tradiționale de uz casnic și gospodăresc”.

Subiectele tratează prezențele ornamentale ale simbolului analizat, întâlnit în creștăturile de lemn, cât și procedeele și tehnicile de lucru folosite pentru redarea acestora.

În primul subcapitol este evidențiată importanța ornamentului, înțeles ca factor determinant al creșterii potențialului artistic, pentru obiectele și piesele tradiționale. Arta lemnului cuprinde tot orizontul tradițional cultural reliefat de poporul român. Creând o adevărată civilizație autohtonă a lemnului, aceasta a pătruns și în arealul oltenesc. Încrustațiile în lemn, sunt domenii în care meșterii populari ai satelor au știut să-și afirme priceperea și talentul.

Prelucrarea lemnului pentru cele mai diverse trebuințe ne-a oferit posibilitatea de a desluși începuturile manifestărilor artistice ale domeniului. În această viziune, arta lemnului creează realmente o strânsă legătură cu pădurea, care a avut un rol semnificativ în viața omului. Bogăția pădurii este nelimitată și ofertantă, prin prețiozitatea lemnului și a tipurilor variate în care se prezintă. Pădurea a oferit omului copacul și a devenit parte integrată în viața acestuia.

În Oltenia, lucrătura artistică a lemnului este afișată în piesele tradiționale, în funcția și ornamentul acestora. Într-o viziune de ansamblu, a elementelor ornamentale aplicate pe lemn, se remarcă în zonă, prezența elementelor vegetale, descrise într-o dominantă liniară cu descrieri de trasee compoziționale formate din linii drepte, în zig-zag sau linii curbe în torsadă. Motivul *Pomul vieții* este evidențiat adesea în ornamentica oltenească, prin creanga de brad, vasul cu flori, frunze sau în diverse forme de pomișori stilizați. Simbolizând legătura dintre om și natură, acest motiv a dat naștere în arta lemnului, unor reprezentări autentice de mare sensibilitate artistică.

În continuarea capitolului sunt prezentate în scurte descrieri, anumite tehnici și procedee de lucru, utilizate în arta populară a lemnului din Oltenia. Materialele conținute exprimă importanța deținerii unor tehnici și procedee de lucru, dezvoltate și bine definite în vederea obținerii unor valori artistice de durată. Tehnicile variate de lucru, folosite în această însuflețire a lemnului, diversitatea esențelor întâlnite, cât și harul artistic moștenit, demonstrează rezultatele evidențiate, la care s-a ajuns în acest fascinant domeniu al artei, practicat de „omul satului”.

Tehnicile utilizate pentru ornamentarea lemnului, au cunoscut o gamă diversificată începând de la cele mai simple și până la cele care presupuneau o muncă elaborată și timp îndelungat. În acest context sunt definite tehnici precum: sculptura, creștătura, incizia, pirogravura, încovoirea, împletirea, turnarea, cojirea, perforarea, traforarea, înfășurarea, intarsia sau încrustarea.

Următoarele două subcapitole aduc informații cu privire la prezența simbolisticii *Pomul vieții*, regăsite în elementele arhitecturale țărănești și în monumentele religioase (biserici, cruci și troițe din lemn).

În ansamblul zonal al arhitecturii populare se evidențiază motivul *Pomul vieții* în elementele stâlpilor și al grinzilor de susținere, al prispelor și porților din gospodăriile țărănești. Sunt exemplificate și prezențe ornamentale ale simbolului întâlnite în valoroase biserici din jud. Gorj (Biserica din Slăvuța, Biserica din Ceauru, Biserica din Hobița, etc) și cele din jud. Vâlcea (Biserica Marița din Cornet, Biserica din Valea Mare, Biserica din Cireșu, etc).

Analiza monumentelor de cult și religioase este completată cu descrieri și exemple ale Muzeului Crucilor din localitatea Măceșu (Gorj) și Cimitirul „Troitelor cu pălărie” din localitatea Pietriș (Olt).

Ultimul subcapitol, încheie ansamblul creștăturilor în lemn și face referire la obiectele de uz casnic și gospodărești, aducând informații în observarea motivului *Pomul vieții* prezent în forma și ornamentul lăzilor de zestre, în obiectele de folosință gospodărească, instrumente muzicale, etc.

Capitolul IV: „Valențe ornamentale” ale simbolului *Pomul vieții* în Arta textilă populară din Oltenia. În acest capitol sunt incluse subcapitolele: „Cusături de interior”, „Țesături de interior,, și „Costumul popular,, care analizează și exemplifică diferite ipostaze ornamentale ale simbolului *Pomul vieții*, întâlnite pe cusăturile, broderiile și țesăturile populare ce înnobilau interioarele locuințelor și portul țăranului oltean. „Cusăturile de interior” sunt clasificate în descrieri ale pieselor cu statut funcțional dar mai cu seamă decorativ, exemplificate prin ștergar, perdea, față de masă sau de pernă.

Cusătura a fost procedeul cel mai des utilizat în descrierea elementelor ornamentale. Tehnica s-a dezvoltat în timp, și a adus totodată multă ingeniozitate în alcătuirea elementelor ornamentale. *Pomul vieții* este evidențiat în ansambluri vegetale, participând și în asocieri cu alte elemente geometrice zoomorfe, antropomorfe sau avimorfe. Tehnicile de cusut sunt foarte vechi, practicarea lor a început odată cu apariția îmbrăcăminții. Ulterior a apărut și broderia, prin

prezența căreia se făceau diferențieri semnificative ale statutului social, detașând astfel persoanele ce o purtau de restul comunității.

Subcapitolul „Țesături de interior”, oferă una dintre cele mai bogate surse de exemplificare a prezenței simbolisticii *Pomul vieții*, întâlnite în domeniul artei populare oltenesti. Este domeniul în care acesta înflorește la propriu, etalându-și cu mândrie ornamentica în forme și culori grațioase. Materialul enunță tipologia Țesăturilor de interior întâlnite în regiunea Olteniei, remarcată în Scoarța, Chilimul, Carpeta și Covorul oltenesc. Prezentarea oferă o analiză comparativă, o viziune de ansamblu a elementelor prin care sunt caracterizate motivele ornamentale.

Scoarța, Țesută în război orizontal era alcătuită dintr-o singură foaie îngustă și lungă, numită lăicer sau foaie învărgată, fie formată din două foi, unite între ele la mijloc, cunoscută sub numele de scoarță aleasă, scoarță vărgată, scoarță de pat, etc., în ambele variante având forma dreptunghiulară. Ornamentele descriu trasee largi, repetate ciclic, printr-un colorit îndrăzneț. Motivul *Pomul vieții* este afișat în varianta „pomișorului în glastră” sau reprezentat în descrieri simple ori inclus în șiruri de buchete distribuite în benzi succesive. Se remarcă traseul compozițional care este dispus într-o organizare deschisă neavând centru de interes, dă senzația că se poate prelungii oricât.

Chilimul reprezenta una din importanțele Țesături de interior ale satelor oltenesti. Acesta era cunoscut sub denumirea de velință de pat, covor de casă sau chilimuri de pat, *făcute în furculiță*. Acesta aduce un principiu nou de organizare al traseului compozițional, conform căruia elemente decorative erau dispuse în chenar, aspect ce îl diferențiau totodată de scoarță. Participarea acestor elemente în spațiul compozițional era dirijată în suprafețe închise care descriau unul sau mai multe centre de interes. Chilimul era lucrat în două foi, fiind Țesut în războiul orizontal (similar scoarței), variantă specifică mediului Țărănesc sau Țesut într-o singură foaie, în război vertical (gherghef), variantă întâlnită în mediul orășenesc.

Prezența motivelor vegetale în decorul chilimului oltenesc s-a bucurat de o înflorire artistică ce predomină de altfel, în multe domeniile ale artelor decorative. *Pomul vieții* participă în acest ansamblu ornamental, devenind element principal în compoziția chilimului. Descriș în varianta singulară, sau asociat cu figuri de păsări, animale sau oameni stilizați, motivul *Pomul vieții* îmbracă imagini de o fascinantă expresivitate plastică.

Carpeta. Realizată din păr de capră sau lână, avea dimensiuni mai mici decât scoarța sau chilimul, fiind însă mai bogat ornamentată. Compoziția era organizată de regulă, în chenare ce încadrau câmpul central. Comparativ cu scoarța care avea funcție dublă, utilitară și estetică, carpeta îndeplinea doar rol estetic, participând astfel la înfrumusețarea pereților interiori ai locuințelor, motiv ce a determinat totodată și micșorarea dimensiunilor.

În unele carpete, prezența chenarului lipsește, elementele decorative fiind constituite în câmp deschis, orientate după principiul alternanței și simetriei. Carpeta găzduiește una dintre cele mai expresive trasee compoziționale parcurse de *Pomul vieții* în arta populară. Un exemplu grăitor în acest sens este oferit de carpeta mănăstirească, realizată în Oltenia la începutul secolului al XIX-lea, în care *Pomul vieții* este afișat alături de simbolul ochiul lui Dumnezeu, într-o stilizare remarcabilă, plină de originalitate.

Covorul oltenesc, dezvoltă cea mai complexă abordare ornamentală din ansamblul țesăturilor de interior din regiunea Olteniei. Începând cu secolul al IX-lea, apare denumirea de covor, care înlocuiește treptat numele de chilim. Elemente decorative au influențat adesea și denumirea pieselor, astfel se întâlneau: Covorul cu floare, Triunghiul și calul, Covorul cu apa și evident *Pomul vieții*, motiv prezent în cele mai apreciate variante ale covorului oltenesc. Apariția covorului oltenesc în sfera artelor decorative are strânsă legătură cu climatul istoric impus în acea perioadă în Țara Românească. Pe această scenă istorică își făcea simțită prezența dominația Imperiului Otoman, care a impus adoptarea portului și obiceiului, și care a condus totodată la nașterea unor puternice influențe stilistice.

Influența turcă este vizibilă în descrierea elementelor decorative ale covorului oltenesc, întâlnindu-se astfel configurații de păsări și animale exotice, papagali, maimuțe, cămile, păuni, candelabre, mărgăritare, etc. În acest tablou mirific apare, la loc de cinste, *Pomul vieții*, încărcat cu valențe artistice evidente. Cu toate că s-a acceptat includerea unor motive orientale în compoziția decorativă, acestea au fost reinterpretate într-o variantă proprie, originală, la nivelul simbolisticii dar și la nivelul configurării concrete.

Apogeul covorului oltenesc s-a atins la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea când acesta a devenit piesa decorativă principală a locuinței populare. În această perioadă s-a pus accent deosebit pe principiul creativității. Având dimensiuni mari, putând ajunge până la 10-15 mp, covorul oltenesc a devenit etalon pentru creativitatea și sensibilitatea românească. Prin asimilarea simbolurilor de bază ale mitologiei românești ale artei

orientale și brâncovenești, acesta a devenit un model exemplar de conservare a identității poporului român, de transmitere a tradițiilor românești.

Asociat cu alte motive fitomorfe, antropomorfe, avimorfe sau cosmice, *Pomul vieții* este exprimat în forme complexe, stabilind raporturi variate cu diferite elemente plastice. Cristalizarea acestui motiv în covoarele oltenești, gravitează către direcții evidente:

- copacul monumental
- vasul cu flori sau pomișorul înflorit

În ambele direcții, acesta și-a găsit modalități stilistice proprii de repartizare.

Configurarea pomilor cunoaște o simplificare geometrică, riguros ritmată. Trunchiul este sugerat printr-un ax central din care pornesc simetric ramuri și frunze ridicate de regulă, dispuse paralel și simetric. În terminația superioară a trunchiului se află de obicei floarea cu șase petale, care uneori apare și pe tulpină sau chiar la baza pomului, înlocuind vasul. Compoziția este întregită adesea de prezența celor două păsări afrontate plasate la vârful sau la rădăcina copacului.

O altă tipologie de organizare a elementelor specifică covoarelor oltenești este cea în care *Pomul vieții* devine motivul central. Imaginea pomului este alcătuită din elemente vegetale: floarea cu șase petale, ramuri, frunze, vrejuri, flori sau fructe. Vasul poziționat la baza pomului, amintește de forma glastrelor țărănești și chiar de ceramica orientală. Acesta era configurat în genere cu un picior și două toarte, redare ce stabilește de asemenea afinități stilistice cu tapiseriile occidentale.

Prin abundență cât și diversitatea motivelor figurale, putem spune că nicăieri ca în Oltenia, aceste elemente nu au cunoscut o amploare mai mare, pe țesăturile românești. *Pomul vieții* constituie unul dintre motivele simbolice principale folosite în covoarele oltenești, prezența sa în compoziția acestora, transmițând o încărcătură spirituală impresionantă.

Subcapitolul intitulat „Costumul popular”, încheie analizele temei expuse în domeniul Artelor textile din Oltenia și aduce informații referitoare la prezența motivului *Pomul vieții*, în ornamentica portului tradițional. Conținutul face o prezentare generală a celor trei funcții ale costumului: practică, socială și estetică, continuând cu analize ale materialului folosit în realizarea costumului popular, cu ornamentica și cromatică acestuia. Sunt prezentate informații cu privire la piesele componente ale costumului femeiesc și bărbătesc, cu accent pe detaliile

ornamentale descrise de elementele vegetale în care motivul *Pomul vieții* este afișat. Sunt evocate clasificări și exemple, analize de culoare, materiale și tehnici folosite.

Motivul *Pomul vieții* poate fi înțeles ca un factor de integrare al realității contemporane, prin el fixându-se profund legături cu mediul social. Prezența sa în ornamentica cusută sau brodată a iilor populare din zonă, continuă să manifeste un viu interes, valoarea sa simbolică și artistică fiind transmisă de la o generație la alta.

Capitolul V: „Prezențe estetice ale simbolului *Pomul vieții*, în alte domenii ale artei tradiționale oltenești” include subcapitolele: „Ceramica”, „Încondeiatul ouălor” și „Icoane pe sticlă”.

Partea de început a primului subcapitol, face o expunere a artei ceramice aducând referințe caracteristice despre dată, localizare, influențe stilistice, tehnici și procedee de lucru. Sunt amintite instrumentele importante folosite de olari în practicarea meșteșugului. *Roata, plotogul și fchiezul*. Materialul aduce informații cu privire la tipurile de ceramică roșie și neagră, smălțuită și nesmălțuită, la formele variate ale obiectelor (vase cu gâtul scurt sau lung, cu gură bi sau trilobată, farfurii ulcioare, saccii de flori, sfeșnice, mașini de călcat sau cahle de sobă). În continuarea analizei sunt expuse procedeele de decorare folosite în ornamentica ceramicii din Oltenia: procedeul de zgrafitare, de adăugare a unor șnururi sau brâie circulare și cel obținut prin adăugarea desenului pe *angobă*, pentru care se folosea „cornul” de vită – instrument care era prevăzut la vârf cu o pană de găscă.

Ornamentul descris prin aceste tehnici și procedee, aduc în ceramica oltenească, variate elemente decorative. Motivele vegetale sunt concretizate în stilizări sensibile descrise în desene grațioase și culori armonizate. Simbolistica *Pomul vieții* este propusă în descrieri simple dar expresive, oglindite în ramuri, frunze și vase cu flori, executate cu sensibilitate și rafinament artistic.

Următorul subcapitol „Încondeiatul ouălor”, aduce sensibile completări ale imaginii *Pomul vieții*, exprimate prin tehnica specifică a ornamentării ouălor - cea a „crușării fondului”. Procedeul presupunea colorarea prin rezervare de zone acoperite cu ceară de albine asemănător tehnicii batikului. Instrumentul utilizat în descrierea operațiunii era condeiul – confecționat din tablă subțire, care avea forma unei pâlnii minuscule, ce era legată cu câlți de cânepă, de capătul unui bețișor din lemn. Pentru obținerea coloritului se foloseau de regulă pigmenți naturali obținuți din esențe vegetale. În analiză sunt amintite și localitățile oltenești cu tradiție în acest

meșteșug: Oboga (Olt), Vlădești și Horezu (Vâlcea), Dobridor, Valea Stanciului, Drănic (Dolj) și Balș, Căluș (Olt).

Subcapitolul evidențiază motivistica *Pomul vieții*, în arta încondeierii ouălor definită printr-o abordare grațioasă a liniilor sinuoase, reflectate în imaginile armonioase ale crengilor, în înclinarea lujerilor, aspectul frunzelor și al florilor. Reprezentat ca motiv fitomorf, în acest context, acesta este simbolul renașterii și al primăverii. Cele mai frecvente reprezentări sunt ilustrate în ramura de brad, vița de vie, ghiocelul, floarea de mărgăritar, romanița (mușetelul), uneori apărând înfățișat cu rădăcinile figurate, descris în salsia de flori.

În concluzia materialului prezentat sunt evidențiate expresivitățile plastice ale ouălor încondeiate oferite de organizarea compozițională și grafică „scrisă” a formelor, cât și importanța simbolistică, izvorâtă din origini îndepărtate și atât de diverse.

„Icoanele pe sticlă”, încheie capitolul prezentat, aducând referințe despre harul meșterilor iconari, dovedit în desene simple dar sigure și rafinate, desăvârșite print-o cromatică subtilă. Materialele de bază folosite în realizarea icoanei erau sticla, vopselurile și lemnul pentru ramă, Prin ornamentarea aplicată, iconarii au știut să creeze legătura cu folclorul popular. Influențele sunt recunoscute în elementele preluate din pictura murală și cea a mobilierului vechi.

Informațiile expuse fac descrieri cu referire la tehnica și materialele folosite, amintind utilizarea sticlei, produsă manual în prima perioadă a secolului al XIX-lea, calitatea sporită a luminozității și transparenței culorilor văzute sub sticlă, cât și prețiozitatea conferită prin aplicarea bronzului, a foiței de aur și argint. Materialul oferă analize ale temelor abordate în icoanele oltenesti, realizate pe sticlă, evidențiind întrepătrunderile armonioase create între religie și elemente folclorice specifice, în care sunt configurate simboluri preluate din lumea reală, mitologie, obiceiurile și credințele respective.

Motivistica *Pomul vieții*, inclusă de meșterii populari în icoanele pe sticlă este însoțită în descrieri de scene religioase. Simbolistica *Pomul vieții* este prezentă mai cu seamă în redarea copacului descris în Grădina Raiului. El este însoțit de cele două personaje primare - Adam și Eva, așezate în jurul pomului, lângă șarpele și fructul interzis.

O altă abordare este cea influențată de o notă suprarrealistă ce înscrie ansamblul compozițional într-o arcadă conturată de elemente vegetale, care prioritizează caracterul decorativ. Alteori întreg subiectul *Pomul vieții* este tratat ca o adevărată tapiserie predominant de un puternic stil floral. În această scenă, simbolică este adesea acompaniat de prezențe cosmice –

Soarele și Luna, simbolizând legătura trainică a Omului cu Natura. „Isus cu viața de vie”, reliefează de asemenea legătura directă a temei cu miturile și credințele religioase. Stocarea și exprimarea acestor informații fac cunoscute interesul artistului popular pentru vechea literatură de specialitate.

Motivul *Pomul vieții* este prezentat în icoanele pe sticlă, prin imagini simple, dar capabile să surprindă emoții și sentimente. În afișările sale sunt adesea prezente elemente convenționale, asemănătoare rezolvărilor întâlnite în frescă. Schematizarea întâlnită aici este aproape întotdeauna naivă, în raport cu cea bizantină, care este mult mai complexă și rafinată.

Capitolul VI: „Proiectul personal”, prezintă impactul activității de cercetare în creația personală. Materialul însumează argumente ale modalităților prin care totalitatea analizelor efectuate au influențat realizarea proiectelor artistice create în perioada studiilor doctorale.

Capitolul este structurat din următoarele subcapitole: „Aspecte etice implicate în activitatea de creație desfășurată în cadrul proiectului personal”, „Concept creativ” , „Etapă de lucru parcurse în activitatea de creație”, „Prezența motivului *Pomului vieții*, în Arta populară din Oltenia – Sursă de inspirație în creația personală”, „De la idee, la lucrarea artistică. Simbolistica compoziției”, „*Pomul vieții* – în lucrările personale”, „Tehnică, instrumente și procedee de lucru utilizate în realizarea proiectului personal,, „Activitatea de creație în proiectele expoziționale”.

În prima parte, sunt prezentate observații teoretice cu privire la anumite secvențe etice, întâlnite în etapele procesului de lucru creativ. Activitatea artistică personală este prezentată în continuarea materialului prin expunerea de configurații ale motivului fitomorf - *Pomul vieții* și interpretarea acestuia în propuneri personale, exprimate prin tehnici de lucru mixte, specifice picturii și artelor textile.

Creația personală am structurat-o printr-o recompunere a imaginii *Pomului vieții* prin care am încercat să fac propuneri de formă și culoare folosind tehnici și procedee de lucru variate. Proiectul personal l-am parcurs în mai multe etape de lucru. Acestea s-au derulat firesc, urmărind formatul clasic folosit în activitatea de creație. Astfel, prima etapă: documentarea, a cuprins schițe, exerciții și studii comparative, efectuate pe baza informațiilor colectate în cercetarea desfășurată în cadrul instituțiilor de cultură și religioase, cât și din munca de teren efectuată în zona rurală a județelor Dolj, Gorj, Vâlcea și Olt. Parcurgând demersul creației artistice, documentarea a fost continuată de realizarea anumitor exerciții plastice, cu ajutorul cărora am

reinterpretat și recompus simbolul propus spre studiere, traversând astfel cea de-a doua etapă: stilizarea.

Mi-am propus ca în etapa de stilizare să redefinesc informațiile vizuale colectate, ajutându-mă de exerciții de recompunere în sprijinul obținerii de compoziții plastice noi, realizate într-o viziune proprie. Următoarea etapă de lucru parcursă, a fost selectarea.

Aceasta a presupus o selecție a schițelor de idei, efectuate și dezvoltarea lor în compoziții detaliate, structurate în viziuni stilistice proprii, determinate de tema studiată. Formarea unor trasee plastice în viziuni proprii a necesitat atenție, determinată de parcurgerea mai multor direcții, prin care am propus scheme compoziționale derivate din semne și simboluri prin care am dorit să transmit mesaje sensibile, cu scopul de a capta privitorului emoții pozitive, trăiri și sentimente.

Transpunerea a constituit munca laborioasă a redării compoziției selectate, exprimate prin tehnica de lucru și materialul suport folosite. Finalizarea procesului de creație a fost reprezentată de etapa de expunere, manifestată prin organizarea de expoziții personale, participarea la expoziții tematice, colective, saloane și bienale de artă naționale și internaționale.

O componentă importantă a cercetării doctorale în ansamblul creației personale, o reprezintă ciclul lucrărilor cu *Adam și Eva*, conturate în variante diptic: „*Adam și Eva/Ziua și noaptea*”, „*Cântecul naturii*” și poliptic: „*Anotimp totemic*”. În gama acestor lucrări, *Pomul vieții* este vizualizat central, aproape simetric, cu trunchi drept și vertical din care cresc perechi de frunze metamorfozate în ochi ai cunoașterii, trepte ale evoluției spirituale. „*Adam și Eva*” își interpretează propriul cântec în aceste registre compoziționale, dar totodată participă într-un duet sensibil, alături de *Pomul vieții*, definind melodioase ritmuri de forme și culori. Subcapitolul se încheie cu o serie de materiale foto ale lucrărilor personale reprezentative pentru tematica studiată. Lucrările prezentate au fost realizate utilizând variate tehnici de lucru, în care am folosit culori acrilice, de ulei, colaje textile, foiță de aur, grunduri, tușuri colorate, baițuri, pe suport de pânză, carton sau sticlă.

Ansamblul lucrărilor personale realizate în timpul activității de cercetare a fost expus pe simezele galeriilor de artă din orașele Rm-Vâlcea și Craiova, prin expozițiile personale: „*Interstil*”- (Muzeul Județean „Aurelian Sacerdoteanu”- Rm-Vâlcea) și „*Sharpe of Dreams*”, (Galeria „*Arta*”- Craiova).

În cadrul proiectului personal am aplicat și Edutainment: ateliere de copii și diferite Workshopuri artistice, organizate pe tematica *Pomul vieții*. Lucrările au fost realizate pe suporturi de lucru diferite: zid, pânză, sticlă, carton, lut, în care am utilizat tehnici și procedee de lucru pentru pictură, grafică și ceramică.

„Pomul cunoașterii” și „Pomul copilăriei” au constituit proiecte realizate în Spațiul Public pentru decorul unui zid amplasat în curtea exterioară a Școlii generale „Sfântul Dumitru” din Craiova, respectiv decorul zidului din spațiul interior (sală de clasă) al Liceului de Arte „Marin Sorescu”, Craiova.

Prin creația artistică, derulată în proiectele personale am dorit să-mi aduc aportul la promovarea Artei populare din Oltenia, încurajând și sperând totodată la continuitatea tradiției populare autentice a zonei și la aprecierea propriei sale valori istorice, culturale și artistice.

Cercetarea, prin analize complexe și obiective, documentări ample și exerciții riguroase, facilitează cunoașterea zonei studiate, oferind un studiu amănunțit al simbolisticii *Pomul vieții*.